

jev v naši mladi Jugoslaviji, ki smo več ali manj pomogli s svojim mišljenjem, a tudi s svojimi dejanji do življenja naši državi.

Doletele so nas več ali manj občutne kazni, a prenašali smo jih radi, njih posledice še čutimo in ne pričakujemo posebne nagrade... Če bomo pa videli, da se hočejo na naš račun oškodovati ljudje, ki so bili pod staro Avstrijo črno-rumeni do kosti in ki so se solčili v vsej milosti prošle Avstrije, tedaj bomo pa očitno zahtevali, da se mora v naši državi najprej nas upoštevati, a potem šele druge!

Na tem shodu se je tudi izrekla marsikatera krepka na račun onih, ki so nehoti dali povod, da smo morali ustanoviti to društvo... A tudi marsikatero reminiscenco in skoro neverjetno dogodbico smo čuli potem v prijateljskem razgovoru. Prepričani smo, da bi bila knjiga, kjer bi bili popisani vsi zgledi in dokazi našega mučeništva, kakršno je predlagal tov. Kiferle, kaj kmalu razprodana in da bi jo ljudje naravnost požirali, zakaj tu bi se zrcalila vsa avstrijska bestialnost v vsej svoji nagoti. Ko je bila v odbor soglasno izvoljena gospa dr. Lušicka, nekdanja licejska učiteljica Medičeva, smo se nehoti spomnili tega dogodka: Na neki seji nekega avstrijskega c. kr. okraj. šol sveta je vzkliknil predsednik tega okr. šol sveta, ko je dobil v roke oni ferman c. kr. deželne šol. sveta za bivšo Kranjsko, s katerim je le-ta šol. svet slovesno na cesto vrgel imenovano »hudodelko«: »Še premajhna kazen! — Njega je — hvala Bogu — zadela pač še hujša kazen, zakaj mož ne diha danes nič več čistega zraka mlade Jugoslavije, ker je moral sramotno pobrati šila in kopita, a »hudodelka« dr. Lušicka uživa danes vesplošen ugled in je celo naša soglasno izvoljena odbornica!

Pribiti moramo pa še nekaj v trajen spomin! Kar je bilo politično preganjanje učiteljstva, se ima po veliki večini zahvaliti za vse muke in vso materialno škodo znanemu fermanu izdajnika dr. Šusteršiča. Na podlagi te okrožnice so zbirali razni, dotičnim učiteljem neprijazni župniki potrebni »dokazilni« material, ga pošiljali merodajnim oblastem, ki so ga odstopavale petemu armadnemu vodstvu v Postojni, oddelek »Qu«, kjer je imel glavno besedo znani baron Mihael-Angelo Zols. Ta mož, ki bi najrajši vse Slovence odril na meh, je takorekoč sipal na vse vetrove razre »Konfirungs« »Internirungs« in slične »Bescheide«, da smo morali potem potovati po vseh mogočih ječah, taboriščih itd.

In ko je vstala Jugoslavija v vsej svoji sijajnosti, je mož ubežal pravici ter ušel nekam v Nemško Avstrijo, a njegovo posestvo v bližini Kranja je narodna vlada vzela pod svojo oskrbo.

Toda čudimo se samo še sledečemu dejstvu. Mož, ki je moral sicer po svojem poklicu zasledovati ljudi, je imel slednjič vendar še toliko vesti, da je dal slovo oni deželi, kjer je hotel zasloveti, a je zaradi politične izpremembe postal nemogoč; toda mož pa, ki ga je vezala s tem krvnikom vez zaupnosti ter je hotel z enim mahom pokončati vse napredno učiteljstvo, ni imel toliko vesti, da bi prostovoljno zapustil svoje mesto! Čudimo se še bolj našemu višjemu šol. svetu, da trpi tega moža še nadalje na njegovem odgovornem mestu!

Upamo, da je to naša zadnja beseda o tem možu.

Slovenskim poslancem Narodnega predstavništva v Beogradu pa kličemo: Storite svojo dolžnost! —

*

Tovarišem-sotrpinom polagamo prav toplo na srce, naj pristopijo imenovanemu društvu kot člani. Letnina znaša vseletno skupno plačano 30. mesečno pa po 3 K. Članarina se pošilja na naslov: Janko Košir, davčni svetnik, Ljubljana, Bleiweisova cesta 31.

Školska anketa v Beogradu.

Pod tem naslovom piše splitski »Pokret«:

Kako smo zadnji čas izvještani, viječaju u Beogradu školski stručnjaci o preuredbi škola.

Čudnovato je to, da u takoj razvika noj demokratskoj eri, naš Savez nije bio niti obavješten o tome, a kamo li, da je bio pozvan, da pošalje jednog svog odaslanika u taj zbor. — Sada pak doznaje, mo, da Dalmaciju zastupa prof. S. Ratković. Nemamo ništa protiv toga. Žalimo pak, što nije pošao tamo i čitavi dekorirani štab pokrajinskog školskog vijeća u Zadru sa g. Gölfom na čelu.

Kad smo jednom demokrati, budimo do kraja!

Ob delu za preuredbo šolstva niso pozabili le naših bratov iz Dalmacije, ampak tudi slovenski del učiteljstva je ostal

ob strani, dasi je naša Zaveza izdelala polen načrt.

Tako je v demokratični državi: račun delajo brez krčmarja, kockajo za našo kožo brez naše vednosti...

ALBIN LAJOVIC:

Zakon o telesni vzgoji na Francoskem.*

K članku tov. Michlerja naj priobčim sledeče osnovnice zakona o obvezni telesni vzgoji, ki se bo z njim pečala francoska poslanska zbornica. Ravno Francija, ki je najbolj krvavela v vojni, je prva spoznala pomen obvezne telesne vzgoje, zato so njene skrbi in nege, ki jih posveča ljudskemu zdravju in sili posameznika, lahko razumljive. Zato je obrnjena vsa njena pozornost na eno točko, ki je bila doslej pri vseh narodih dočela zanemarjena, in ta se nahaja tam, kjer dobi država odraslega posameznika zopet za daljšo dobo v svoje skrbstvo, medtem ko je bil preje več let prepuščen samemu sebi; to je doba med 14. in 18. letom, doba, ki naj bo priprava za vstop v vojaško službo, doba, kjer naj se strne telesna vzgoja in priprava za vojaško suknjo v harmonično celoto za obrambo naroda in drage rodne grude.

Dosedanja telesna vzgoja je bila zaradi zastarelosti nazorov silno pomanjkljiva. Glavno besedo so imeli pri tem starši, ki se — s častnimi izjemami seveda — niso brigali dosti več kot nič za to panogo vzgoje. V šolah, tako na Francoskem kakor tudi pri nas, niso zaradi pomanjkanja telovadnic prav ničesar storili za telesno vzgojo. Naša telovadna društva pa so bila vržena v politični lonec, mesto da bi gojila mlada telesa.

Med vojno, posebno pa pod vplivom izgleda Nemcev o vojaški vzgoji mladine, je polagoma rinilo na površje spoznanje, da je treba urediti vzgojo telesa potom zakonov prav tako, kakor so uredili vzgojo duha, postati mora občna, dolžnostna in obvezna; vse smernice naj se naravnavaajo na enoten smoter.

Silno zanimiv tega spoznanja francoskega je zakon, ki ga je predložil poslanski zbornici dne 27. novembra 1916 poslanec Lachaud ter ga podkrepil z zgodovinskimi in stvarnimi razlogi. Predložene ga zakona niso tedaj sprejeli, temveč so ga odkazali komisiji za nauk in lepe umetnosti, a ker je tedaj šlo tudi o izvežbanju vojaštva, so ustanovili še vojaško komisijo. Vsi so delali z velikim pritiskom ne samo v različnih anketah, temveč tudi praktično, pred vsem seveda v področju vojnega ministrstva.

Posledica tega dela je predloga zakona, ki ga bodo sedaj obravnavali in seveda tudi sprejeli. Zove se: Predloga zakona, ki ureja dolžnostno telesno vzgojo in pripravo za vojaško službo.

Glavni deli zakona govore:

1. del. Telesna vzgoja je obvezna za šolske otroke obojega spola v Franciji in v kolonijah od 6. do končanega 17. leta; priprava za vojaško službo je obvezna za vse mladeniče od 18. leta do uvrstitve k polku. Program vežb in vežbanje se določa navedbenim potom po javni upravi.

Naučno ministrstvo ter odbor za telesno vzgojo in zdravstvo (Comité national d'education physique et d'hygiene) izdasta naredbo za prvo skupino, vojno ministrstvo pa za drugo.

2. del. Obče ljudske šole — javne in zasebne — skrbje za telesno vzgojo otrok do 13. leta; zavodi za pošolsko mladino (oeuvres postcolaires), meščanske, srednje šole — javne in zasebne — srednje gospodarske, trgovske in obrtne šole, bodisi okrožne, občinske ali državne, telovadna društva, ki jih priznava in podpira naučno ministrstvo, telovadna društva, ki jih sicer ministrstvo ne priznava, ki pa odgovarjajo rožnikovemu zakonu iz leta 1901., dalje tečajji in zavodi za telesno vzgojo, ki jih vodi diplomirani strokovnjaki, ter naposled družina, katere razvoj sodi prav tako pod državno kontrolo, skrbje za telesno vzgojo šoli odrasle mladine. Društva, ki so se pritegnila k izvrševanju zakona, se morajo odreči vsakemu vmešavanju v politiko in naboženstvo.

Javnim šolam in drugim učnim zavodom se pridele vežbališča, odkrita in zaprta, kakršnih zahteva telesna vzgoja.

Občinske uprave glavnih okrožnih mest in občin nad 5 tisoč duš morajo dati društvom, ki se pečajo v smislu zakona s telesno vzgojo mladine, primerno igrišče brezplačno na razpolago.

Manjše občine podpira država kar najizdatnejše bodisi z denarnimi prispevki ali lastnimi stavbami, da morejo čimprej preskrbeti potrebne prostore in urediti igrišča.

* Kakor znano, hoče tudi češki zdravstveni minister, v čigar področje spada telesna vzgoja, na podlagi zakona uvesti dolžnostno telesno vzgojo do 18. leta. Op. pis.

Da se zagotovi uspešno in blagodar no izvajanje zakona, se uvede od strani delegatov naučnega ministrstva kontrola, pod katero sodijo vsi zavodi, društva in druge institucije, ki se jim je na podlagi zakona poverila telesna vzgoja mladine.

Ta kontrola bo delovala poleg tega tudi sama po sebi v obliki »Osebnih popisnic o telesni vzgoji« (livret individuel d'education physique), ki bo spremljala otroka ves čas njegove telesne vzgoje, mladeniča pa do uvrstitve k polku, kjer bo velikega pomena za ugotovitev njegovih telesnih zmožnosti.

Da se zmanjša osebna odgovornost ravnateljev, učiteljev ter ostalih organov na zavodih, prevzema država popolno odgovornost za vse poškodbe, ki bi mogle nastati zaradi izvrševanja zakona o dolžnostni telesni vzgoji.

Državne izpite in konkurse bodo v bodoče mogli delati samo mladeniči in deklice, ki se izkažejo z izpričevalom, odnosno osebnim popisnico, da so zadostili vsem predpisom zakona o dolžnostni telesni vzgoji.

Da pa bodo mogli učitelji na tem polju uspešno delovati, jih pošlje država na državne stroške v poseben, 6 mesečne okrožne tečaje, kjer dobe izpričevalo za pouk telesne vzgoje.

3. del. V tem oddelku je govor o dolžnostni pripravi mladeničev nad 17 let za vojaško službo. Podrobna določila se strinjajo z onimi o šolski dolžnostni telesni vzgoji. Na vojaško službo pripravljajo visoke, srednje in meščanske šole ter šole ki so podrejene zemljedelskemu, trgovskemu in obrtnemu, vojnemu, notranjemu, pravosodnemu ministrstvu in ministrstvu javnih del.

Visokošolska društva, telovadna društva, društva za pripravo na vojaško službo, kakor tudi druga od vojnega ministrstva priznana društva morejo pod istimi pogoji pripravljati na vojaško službo, kakor so določeni za dolžnostno telesno vzgojo.

4. del. Četrty oddelek govori o izberi in pripravi učiteljev vseh skupin, ki se posvete telesni vzgoji in vojaški pripravi. To nalogo prevzamejo visoka šola za vzgojo telesne vzgoje na srednjih šolah (Scole normale superieure d'education physique), okrožni poučni tečajji za telesno vzgojo v kraju zbornih poveljstev in visoka šola za pripravo na vojaško službo, katere absolventi dobe po izkušnji diplomu učiteljev telesne vzgoje in kjer se jim podeli tudi službeno mesto.

Trenutno je pripravljano delo že močno napredovalo. Ministrski predsednik Clemenceau se je od vsega začetka živo zanimal za stvar, in pod njegovim vplivom je zrastle prvi zavod za vzgojo učiteljev telesne vzgoje in vojaške priprave, in sicer zavod v Joinville, ki mu je pridela na šola za invalide, v Fontainebleau, Deauville, Dinardu, Royonu, Montpelleru, Lyonu, Antibesu s podružnico v Bastiji, Alžiru s podružnico v Tunisu in končno deseti v Udžadu v Maroku, ki ga je ustanovil kapetan Lorinier.

Naučno ministrstvo ustanovi sedaj svoja vzgojna središča za učitelje telesne vzgoje. Parlamentarni krogi živo podpirajo to podjetje. Poslanec Pate je provzročil ustanovitev Narodnega odbora za telesno vzgojo, športno in socialno zdravstvo, v katerem so se združili najdelavnejši in v to najbolj poklicani predstavniki armade, naučne uprave, visokih šol in športnih krogov. Svoj sedež ima odbor v Parizu, rue Taitbout št. 1, ter je dobil za začetek državne podpore 300.000 frankov. Naloga tega odbora je, navesti delovanje vseh telovadnih in športnih društev v gotov sistem, podpirati in voditi do delovanja ter tako pospešiti in omogočiti najhitrejšo izvedbo zakona o dolžnostni telesni vzgoji.

Kako resno misli francoska vlada na energično izvedbo zakona o prisilni telesni vzgoji in pripravi na vojaško službo, nam priča zakon, ki ga je predložil sam predsednik republike v sporazumu z ministrskim predsednikom, ministra financ in naučnim ministrom dne 14. vinotoka 1918 in ki je bil soglasno sprejet. V tem zakonu se dovoljuje na račun vojnega ministrstva malenkost 1.500.000 frankov za izpopolnitev organizacij, potrebnih za strokovno in praktično poučevanje telesne in športne narodove ter vojaške vzgoje.

Tako Francozi!

Slovenci smo se že merili z njimi, in naši Sokoli so jih dosegli! Zato bo gotovo zanimalo našo javnost, posebno pa šolske, sokolske, športne in vojaške kroge, kako zamišlja urediti premagalka nemške te-

meljitosti telesno vzgojo svojega naraščanja ter na kak način hoče zaceliti krvavečane, ki jih je vsekala strašna borba. Poskrbeti moramo za velikopotezno akcijo, da dobimo čim najprej zadostno množico cenih, izdatnih živil, perila in obleke. Tako se popravijo in oblečejo od dunajskega sistema davljena in do kosti posušena mlada telesa. Ko pa se zopet enkrat do siteda najedo, ko jih po človeško zopet oblečemo, potem mora tudi naš narod nujno poskrbeti za pravočasno prerčenje telesa, kar najhitreje dosežemo edino potom zakona o obvezni telesni vzgoji za vse otroke obojega spola, za mladeniče in dekleta. Delo, ki ga vrše v tem oziru naše šole, naši Sokoli, športni in drugi krožki, bo gotovo podpirala in priznala naša vlada, narodno predstavništvo in vsa javnost, zakaj samo potom do pičice organizovane telesne vzgoje si preskrbimo zdrav, krepak in trden narod, ki bo zmogel tekmovali z evropskimi narodi za ravnopravnost in samostojnost našega naroda. V zdravem telesu biva zdrava duša, in ta nam bodi vodnica na potu časti in slave našega jugoslovanskega naroda.

Zelel bi, da se baš o tem razvije vsestransko razpravljanje, zato sem priobčil osnovni načrt francoskega zakona o dolžnostni telesni vzgoji.

O učnih načrtih

za štirirazredno meščansko šolo kot tip narodne višje šole (spodnje srednje šole).

III.

UČNI NAČRT ZA POUK V SLOVENSČINI.

Sestavil Ivan Magerl.

Učni smoter.

Učenci naj gladko in izrazito čitajo ter pravilno umevajo, kar so čitali. Ustno in pismeno naj pravilno in spretno izražajo svoje misli. Pridobe naj si spretnost v spisovanju pismen in poslovnih sestavkov ter v izpolnjevanju poštnih obrazcev. Poznaajo naj najvažnejše vrste in oblike pesništva, imajo naj pregled poglavitnih dob slovenskega slovstva ter vpogled v življenje in delovanje najznamenitejših slovenskih pesnikov in pisateljev.

Prvi razred.
(4 tedenske ure.)

Glasno in izrazito čitanje. Jezikovna pravilno obnavljanje obravnavanih beril. Učenje na izust iz vrnih poetičkih in prozaiških sestavkov; vežbanje v izrazitem predavanju in deklamovanju.

Besedna plemena, zlasti samostalniki, pridevniki, zaimek in števniki. Prost stavek. Empirično razlaganje zloženega stavka. Raba velikih začetnic, ločila in najvažnejše kratice. (Ozirati se je zlasti na ona slovniška pravila, proti katerim učenci največkrat greše. Obravnavajoč berila, naj učitelj razlaga besede po njih nastanku, slikovite izraze, rekla itd. ter tako razkriva učencem poezijo jezika.)

Obnavljanje primernih beril pripovedne vsebine; kratki opisi; pisma in lažji poslovni sestavki, poštni obrazci. (Uporabljajo naj se zlasti lastni dožitki in dogodki učencev.)

Drugi razred.
(4 tedenske ure.)

Čitanje, učenje na izust in izrazito predavanje ter deklamovanje kakor v prvem razredu. Vežbanje v razporedovanju in prostem obnavljanju (krajsanje in razširjevanje) primernih berilnih sestavkov.

Pripovedujejo naj se učencem zanimivi in važni dogodki iz življenja pesnikov in pisateljev, ki so zastopani v čitanki.

Obravnava vseh besednih plemen, zlasti glagola. Zloženi stavek, premi in zavisni govor. Spisne vaje kakor v prvem razredu.

Tretji razred.
(4 tedenske ure.)

Estetiško čitanje, predavanje in deklamovanje. Gojenje estetiškega čustva: lepota idej, jezika, podob in slik. Najvažnejše iz metrike; glavne vrste in oblike pesništva.

Ciril in Metod, Primož Trubar, Vodnik, Prešeren, Slomšek, Levstik, Jenko, Stritar, Erjavec, Krtnik, Gregorčič, Askerc in nekateri novejši pesniki in pripovedniki.

Ponovitev in izpopolnitev oblikoslovja in skladnje. Najvažnejše iz glasoslovja in debloslovja.

Povesti, opisi, orisi. Poslovni sestavki, nanašajoč se zlasti na potrebe kmetijstva, obrti in trgovstva, in vloge na oblasti.

Četrty razred.
(4 tedenske ure.)

Čitanje izbranih pesmi in pripovednih spisov (romanov in dram vsaj v odlom-

(kih) najvažnejših zastopnikov slovenskega slovstva.

Osnovni pojmi poetike in metrike.

Kratek pregled slovenskega slovstva s posebnim ozirom na glavne zastopnike posameznih dob.

Ponovitev najtežjih partij iz glasoslovja, oblikoslovja, skladnje in besedoslovje.

Orisi in preproste razprave. Trgovsko dopisovanje.

Naloge.

V vseh štirih razredih po 4 domače in 4 šolske naloge vsako polletje.

IV.

UČNI NAČRT ZA POUK V SRBOHRVAŠČINI.

Sestavil Ivan Magerl.

Učni smoter.

Učenci naj v latinici in cirilici gladko čitajo in umevajo lažje spise v srbohrvaščini. Pridobe naj si popolnoma spretnost v pisanju cirilice in nekaj spretnosti v konverzaciji.

Prvi razred.

(1 tedenska ura.)

Čitanje lahkkih berilnih sestavkov v cirilici in latinici. Empirično razlaganje razlik med slovenščino in srbohrvaščino. Primerne vaje v cirilici.

Drugi razred.

(1 tedenska ura.)

Čitanje in slovnica kakor v prvem razredu. Ustno in pismeno obnavljanje preprostih berilnih sestavkov.

Tretji razred.

(1 tedenska ura.)

Čitanje kakor v drugem razredu. Važnejše opazke o življenju in delovanju slovenskega jezika. Ustno in pismeno obnavljanje berilnih sestavkov.

Četrti razred.

(1 tedenska ura.)

Čitanje tudi daljših sestavkov v srbohrvaščini. Vežbanje v konverzaciji. Ustno in pismeno obnavljanje čtiva. Vežbanje v trgovskem dopisovanju.

Skladnja s posebnim ozirom na slovenščino.

Važnejše opazke v življenju in delovanju Gundulića, D. Ubradovića, V. Stefanovića, Karažića, Lj. Gaja, P. Preradovića, A. Senoe, I. Mažuranića Zmaja (J. Jovanovića) in L. Gajalskega.

KAREL DOBERŠEK:

Pogled nazaj in naprej.

II.

V opisane razmere pa posega tudi zadnji boj, ne morem reči narodni, ampak smelo trdim boj za privrženo hlapčevstvo. Tudi ta boj se izkusa zanesti v naše šole, kjer je imel že dedno pravico. Za te razmere, ki so nastale, ima pač v prvi vrsti naša bivša utrakvistična šola glavno zaslugo. Nihče ne more tajiti, da bi ne bila dala ta šola podlage za sedanje narodne in tudi vzgojne razmere. Saj je vendar že bivši dež. šol. nadzornik Gobanz svojim prijateljem rekel: »Ne bojte se prav nič za ponemčenje koroških Slovencev, zakaj vse to bo storila utrakvistična šola!« Da se je, ne vem po katerem svetovnem učenjaku, smatralo ponemčevanje že samo na sebi kulturno delo, dobro vzgojno delo, se vidi tudi iz dejstva, da je bila edina slov. knjiga v naših šolah katekizem in da so se učiteljske konference vsako leto bavile po večini samo s ponemčevanjem. Tako je bilo mogoče, da se je videlo samo v ponemčevanju edini smoter šol sploh, da je postal slovenski pouk kakor rdeča ruta naših oblasti in deloma nas samih. Kje bi naj torej vzeli značaje za sedanjo težko dobo, ko vendar ni bilo dovoljeno v materinskem jeziku blaziti srca otrok, dajati jim trdne moralne podlage, zbujati čustva — dušo vzgajati sploh. To delo je celo v materinskem jeziku težko, v nemškem nerazumljivem pa je popolnoma nemogoče. Lovce se poslužuje posnemanja ptičjih, oziroma živaljskih glasov, da jih privabi k sebi, a kroni stvarstva, gospodarju sveta — človeku, koroškemu Slovincu — je bila ta najprijetnejša pravica odrečena. Koroški Slovinc zato danes ne zna primerno ceniti dobre, oziroma slabe šole, zakaj skoro vsak je bil vzgojen v slabi šoli. Otroci so bili tudi preobloženi z delom (6 ur na dan), zato pa omagata spomin in veselje do dela in zato, posebno ko izstopijo otroci iz šole, opustijo navadno do vojaških let in tudi čez vsako nadaljnjo izobrazbo; ne berejo več ničesar tudi zato ne, ker ne

znajo slovenski in ne dovolj nemški. Veljave šola kot pri drugih narodih ni imela, in če so se učitelji sami pritoževali, da je prebivalstvo — schulfelndlich — no, potem bi se morali vprašati: »Zakaj?« Kratkotrajno so tukaj vrgli krivdo na duhovščino, na klerikalce. Smatrali so vsak stik z njo kot nečasten za učiteljstvo, kar moram kot sramoto na račun nizke izobrazbe, površnosti in oholosti zapisati.

Znabiti mi kdo pride z res utemeljenimi dokazi, da so bile te osebnosti med 4 ali 6 oči, ne pa za vse razmerje med dvema stanovoma. Ta koroška specialiteta je šla celo tako daleč, da je sovražil tak šovinist svoje kolege in tudi druge osebe, čeprav so samo slučajno prišle v družbo znanega ali neznanega župnika ali kaplana. Sovražstvo brez povoda je bilo tako globoko, da mi nehoti sila v misel znano krvno sovraštvo divjakov, ki so se klali med seboj, dokler ni skoro nihče več ostal na tem ljubem svetu. To naše stališče moramo temeljito revidirati, zakaj tako stališče ni samo skrajno malenkostno, ampak celo smešno. Mi ostanemo ravno tako napredni, četudi govorimo z izobraženim župnikom, vsaj kdor ima trdna načela, tega ne izpreobrne nihče.

Kako daleč naj vsak v tem oziru gre, je prepuščeno njegovemu lastnemu prepričanju. Bodimo nekoliko širši v našem družabnem občevarju, nikakor pa ne ozkosrčni, nedemokratski; bodimo solidni v družabnem oziru.

Pri težavnem delu, ki ga z ustanovitvijo naše države prevzemamo posebno na Koroškem, nam bo stik z vsemi stanovami samo koristen. Vojna nas je potisnila na to pot, in hodimo torej po njej, odstranimo predsodke, in videli boste, da se tudi tako da živeti dobro, samostojno življenje! Lažje bomo kos velikemu delu, ki nas še čaka, ako ne bomo stali pasivni tudi v družbi sploh. Odstranimo vse malenkostne privrse svojih naprednih načel, stopimo med državljane brez ozira na njih političsko mišljenje, delajmo pozitivno in kmalu bomo eden — če ne sploh — najkulturnejših in najodločnejših faktorjev v našem narodnem življenju, kar bi lahko bili že danes, pa nismo!

Ko na tak način revidiramo svoje stališče v družbi s pozitivnim sodelovanjem, nas ne bodo več skrbele naše razmere v učiteljskih organizacijah. Deloma smo že dosegli, deloma pa še bomo, da se bo učiteljstvo cenilo navzdol in navzgor, in bomo, kadar bo potreba, vedeli uveljaviti svojo materialno stališče povsod na vsakem polju svojih potreb. Naše učiteljske organizacije morajo postati središča, ki iz njih pridejo direktive za vse moderno delo po deželi, delo, ki mora obsegati vse panoge gospodarskega in kulturnega značaja za procvit našega naroda! Naše materialno stališče je zaenkrat v naše zadovoljstvo zgotovljeno, in brez materialnih skrbi bomo tem lažje opravljali svoj veljavni kulturni posel. Tu noben delaven učitelj ne bo hotel zaostajati, ko pride do zavesti, da nismo več narod tretjega reda, ampak smo enakovredni, enakopraven član velike svetovne človeške družbe. Delali bomo na to, da si zagotovimo vse ugodnosti, ki jih še nadalje potrebujemo, da nam bo mogoče široko, plodovito delo. Medsebojni učiteljski stiki morajo biti jekleni, bratski. Nihče se ne sme zapostavljati, kdor dela po našem programu: nihče se ne sme čutiti kot manj vrednega zapostavljenca. Tesne uniforme političkega prepričanja v naši stanovski organizaciji ne smejo veljati, zakaj zavedati se moramo, da ravno političko sovraštvo učiteljstvu najbolj škoduje, naše moči cepi, našo silo slabi, provzroča slabe uspehe. Stanovska organizacija se mora izključno baviti samo z našim položajem in v širšem smislu z gospodarskim in kulturnim položajem našega naroda. Izključena mora biti vsaka debata političko-strankarske vsebine. Mi imamo dovolj dela za narod, da, več kot vsak drugi stan, kaj bi cepili moči z neplodnim politikovanjem! Učimo se iz preteklosti! Dam stotak, da je vsak liberalec in klerikalec pred vojno bil trdno prepričan o največji popolnosti svoje organizacije, da ostane le ta trajna do konca koncev, in vendar je vzela te rožice zima, mraz, a narod je ostal, in čimbolj so mu puščali kri politikarji, tem slabši je njegov sedanji položaj. Zavedati se moramo, da smo drugi najkulturnejši slovanski narod, da je naša meja ob Jadranu ob morju, da je naša bodočnost ena najsijajnejših v gospodarskem oziru, in napeti moramo vse moči, da se bo gospodarsko stališče naroda dvignilo na višino, kot mu jo zagotavlja ugodna leža države. Vse naše misli se morajo osredotočiti na morje, na najugodnejšo gospodarsko podlago naroda našega. Vi veste vsi, da ni ugodno materialno stališče nobenega stanu odvisno bolj od dobrega gospodarskega stališča naroda kot materialno stališče učiteljskega stanu.

Strokovni učitelj IV. MAGERL:

Knjige in službe.

Višjemu šolskemu svetu v preudarek.

Vlada je odpravila nemške meščanske šole na slovenskem ozemlju ter jih nadomestila s slovenskimi; v prihodnjem šolskem letu pa namerava otvoriti še nekaj novih meščanskih šol.

Ce upoštevamo dejstvo, da smo imeli doslej le eno slovensko meščansko šolo, se ne bomo čudili, da nimamo sedaj za te zavode niti učnih knjig niti učnih oseb.

Doslej smo imeli za meščanske šole sledeče slovenske učne knjige: Brinar — Citanka, Orožen — Zemljepis, Brinar — Zgodovina, Macher — Prirodopis, Senekovič — Fizika in kemija. Hauptmann — Računika.

Od navedenih knjig so nekatere že pošle, druge pa so zastarele. Za silo bi mogli nekaj časa izhajati s slovenskimi knjigami za spodnje razrede srednjih šol, a tudi teh ni več dobiti. Treba je torej skrbeti, da dobimo kar najprej za višje narodne (doslej meščanske) šole sledeče knjige: Slovensko čitanko, Slovensko slovnico, Slovstveno zgodovino, Učno knjigo francoskega jezika, Nemško čitanko, Nemško slovnico, Zemljepis, Zgodovino, Prirodopis, Fiziko in kemijo, Aritmetiko, Geometrijo, Pesmarico.

S spisovanjem teh učnih knjig pa ni mogoče pričeti s predpripravami za spimogče pričeti, dokler nimamo novega šolskega zakona, ki bo določal namen višje narodne šole. Šele tedaj bo mogoče pričeti s predpripravami za spisovanje učnih knjig.

Znatno pa bi se delo pospešilo, ako bi začeli s predpripravami takoj.

Višji šolski svet naj skliče anketo za spisovanje učnih knjig za višje narodne šole.

Ta anketa bi imela dela več nego dovolj!

Predvsem bi morala anketa določiti posameznim predmetom učni smoter in izdelati učne načrte.

Ker si Slovenci ne moremo privoščiti razkošja, da bi imeli za posamezne predmete kar po več učnih knjig za višje narodne šole, bi morala anketa potom vprašalnih pol pozvedeti, kakšnih knjig si želi učiteljstvo, ki deluje sedaj na meščanskih šolah. Doslej so namreč slovenske učne knjige za meščanske šole daleč, daleč zastajale za izvrstnimi in krasno opremljenimi učnimi knjigami za nemške meščanske šole.

Rešiti bo zlasti vprašanje koncentričnih krogov. Temeljito bo morala anketa tudi preštudirati vprašanje, ali naj bodo učne knjige za narodne šole v eni izdaji za vse štiri razrede, ali pa za vsak razred posebej.

Anketa bi tudi nekako organizirala spisovanje učnih knjig, ker bi se sicer lahko pripetilo, da bi spisovalo kako učno knjigo istočasno po več strokovnjakov, ne da bi vedeli drug za drugega. (Komu izmed matematikov je n. pr. znano, da sestavlja priznani šolnik Dragotin Humek Geometrijo za višje narodne šole?)

Kakor sem že omenil, nam primanjkuje za višje narodne šole tudi učnih oseb.

Naravno je, da se, dokler nimamo kvalificiranih učnih oseb, nameščajo kot začasni strokovni učitelji ljudskošolski učitelji, ki niso izprašani za meščanske šole. Da se pa take učne osebe nastavljajo kot začasni ravnatelji omenjenih zavodov, je neodpustljivo. Za taka mesta bi morali prihajati v poštev edino le strokovni učitelji, ki so dlje časa delovali na kaki meščanski šoli. Ali se je že kdaj pripetilo, da bi bil kak ljudskošolski učitelj imenovan za začasnega ravnatelja kake spodnje gimnazije ali realke?

Tudi se opaža, da se pri oddajanju služb na meščanskih šolah ne ozira na kvalifikacijo in zmožnosti. Niso popolnoma neutemeljene tožbe, da jadrajo šolske oblasti v naročje — nepotizmu!

Končno bi še omenil, da je dolnost višjega šolskega sveta skrbno paziti, da ne bo pomanjkanje strokovnih učiteljev v prehodni dobi vplivalo na izpraševalne komisije. Od kandidata za višje narodne šole se mora prejkoslej zahtevati toliko strokovnega znanja, kakor se ga zahteva od kandidata za spodnje razrede srednjih šol.

TONE GASPARI:

Aktualno vprašanje.

Eno izmed aktualnih šolskih vprašanj na Koroškem bi bilo vprašanje o letošnjih počitnicah.

Šolsko leto se začenja na tukašnjih šolah po Vel. noči, se pretrga sredi šolskega leta za polna dva meseca (počitnice: kimavec, vinotok) in konča spet o Vel. noči. Proti tej dobi počitnic pa mora nastopiti že zdaj koroško učiteljstvo iz dveh tehničnih vzrokov.

Prvi bi bil šola in pouk, drugi učiteljsko osebje, če upoštevamo v prvi vrsti njega samoizobrazbo. V obeh ozirom govore vse točke za prednost, ki jih imajo počitnice v vseh krajih Slovenije — edina točka, o kateri bi bilo razpravljati, je paša, zaradi katere so menda na Koroškem uvedene te počitnice. Šola in pouk: Šolsko leto ni enotno izvedeno, ker učno snov pretrga v sredini tista dolga doba počitnic, ki kolikor toliko odvrne misli mladine od šole. Do polovice je zidano, pa mora prenehati in ostaviti stavbo sredi najbolj razvitega in potrebnega dela.

Mali in veliki srpan sta najbolj vroča meseca; kako napreduje takrat pouk v zatohlih sobah in kakšen je obisk pouka, tega ni potreba posebej podčrtavati.

Učiteljstvo: V počitnicah bo na podlagi tečajev nadaljnja samoizobrazba kolikor mogoče enotna. V Ljubljani bodo različni tečaji, ki se jih bo udeležila večina slov. učiteljstva. Kako naj prisostvujemo koroški učitelji tem tečajem?

Rehabilitacija zdravja! Če si hoče učitelj naravnati zdravje na trdnjši pot, je vendar zato najugodnejši čas ravno čas poletja, zakaj kopanje in izprehodi največ pomorejo k uresničenju te potrebe.

S pašo in delom je pač po vsej Sloveniji enako; a vkljub temu je uveden povsod potrebam uspehov v šoli najbolj odgovarjajoči čas — počitnice v tistem času, ki najbolj ovira vzgojno delo! In končno potrebuje kmet pri košnji in žetvi ravnotako mladine, da si je v resnici težje pogreša na jesen.

To so pač glavne točke, ki prepričujejo in govore za to, da se že letos reši to vprašanje; zakaj enkrat se mora rešiti zaradi enotnosti šolstva — čim prej pa se to zgodi, tem bolje!

DR. DRAGAN ŠANDA:

Obris reforme slovenskih srednjih in meščanskih šol

Ni je Slovincem važnejše naloge nego čuvati svojo kulturo; zakaj bodočnost Slovencev je kulturna, ali je po človeškem preudarku sploh ni. Ta pa je pri danih nam predpogojih lahko tako sijajna, da bo kakor meteor žarela vsemu jugoslovanskemu ozemlju in še daleč naokolo slovenskim bratom in sosedom. Stvarne fundamentalne predpogoje je priroda, drugim skopaj, nam Slovincem vrgla v naročje: prirojene talente in domovino na križišču kultur, sredi toka življenja; druge pa, kulturno samoodločbo in zanjo potrebno političko avtonomijo, ki še in vedno varuje temelje skupne jugoslovanske države, si moramo zagotoviti, sicer zamremo, bratom, namenu in sebi v nepovratno škodo; zakaj umrli kot narod nikoli ne bomo, tako uči zgodovina in psihologija. Pri dani kulturni samoodločbi pa je najsilnejši vir kulture za nas tem namenom primerno šolstvo; in rekel bi, da trenutno, razen političkih, vsa druga vprašanja stojijo v ozadju, ker šolstvo je, ki napaja vse studence kulturnega življenja.

Ako hočemo z reformo šolstva doseči ta svoj narodni namen, se moramo pri preustroju nujno držati sledečih vodilnih načel:

1.) Postaviti se nam je na absolutno izvenemško stališče, kakor da sploh nismo nikoli poznali nemških in avstrijskih šolskih tipov, ki so bili prikrojeni tujemu duhu in tujim kulturnim smotrom. — Tega ni mogoče dovolj naglasiti: avstrijski modeli vseh vrst morajo povsem izginiti iz naših predstav, ko snujemo lastno šolstvo, sicer nam ne vzraste iz slovenske narodne ideje, ampak bo podtaknjeno dete. — Šele ko so temelji zgradbe dani, ne bomo prezrli nemških izkušenj pri podrobnem dograjevanju, ako se nam baš zazdijo koristne. S tem v zvezi je

2.) drugo načelo: Naše šolstvo naj vzide iz specifično slovenske duševnosti, t. j. bodi primerno slovenskemu narodnemu značaju, slovenskim zmožnostim, slovenskim potrebam, tradicijam in narodnim idealom, ki pa se ne krijejo s hrvaškimi in srbskimi. Naše šolstvo mora zasledovati povsem druge smernice nego ono na hrvaškem srbskem in deloma hrvaškem ozemlju, ker je celotni značaj narodov različen.

3.) Šolstvo mora postati organična enota od ljudskih šol do vseučiliških, t. j. posamezne stopnje naj bodo udje enega telesa, ki se dopolnjujejo, katerih ni eden ni odveč, še manj da bi si nasprotovali. To zadeva ne le učne snovi, nego tudi osebe. Nepotrebne rozge odpadejo, orjaški duh novega časa zahteva nove snovi in smeri in ne dopušča tritati dragocenega življenja z zastarelostmi. Na drugi strani mora država imeti možnost, da premeri duševne sile svojih državljanov: to pa je le mogoče, ako so ti čimbolj po enotni poti in na enak višek izobraženi, ako se čimbolj omejuje raz-